

MILJÖVÅRD

Guide för avfallshanteringens servicenivå i glesbygden

FINLANDS MILJÖCENTRAL
MILJÖMINISTERIET
FINLANDS KOMMUNFÖRBUND

Guide för avfallshanteringens servicenivå i glesbygden

HELSINGFORS 2005

FINLANDS MILJÖCENTRAL
MILJÖMINISTERIET
FINLANDS KOMMUNFÖRBUND

Publikationen finns tillgänglig endast på Internet:
<http://www.miljo.fi/publikationer>

Redaktion: Suvi Runsten
Översättning: Lilian Selin och Carita Nybom

ISBN 952-11-2044-4 (PDF)
ISSN 1238-8602

Pärmbilder: Övre bild: Sommaridyll i Lojo - Rosk'n Roll Oy Ab
Nedre bild: Osuniemi 100404 - Henrik Träsk

Ombrytning: Pirjo Lehtovaara

Förord

Glesbygdernas serviceguide är en gemensam publikation för miljöministeriet, Finlands miljöcentral och Kommunförbundet. Den baserar sig på guiden om avfallshantering i glesbygdernas från år 1997 som gjordes i samarbete med miljöministeriet och Finlands Kommunförbund. Ändringen av avfallslagen (452/2004) ställde nya krav på avfallshantering i glesbygderna. Enligt lagen måste man bl.a. garantera avfallsproducenterna en tillräcklig servicenivå och att avfallsinsamlingsplatserna är lättillgängliga.

I denna guide utreds den nya avfallslagens begrepp vid planering av avfallshantering i glesbygderna. Guiden riktar sig närmast till myndigheterna. Syftet är att ge kommunerna redskap för planeringen av avfallshantering och samt hjälp för beaktande av servicenivån och självständig avfallshantering vid fastställande av avgifterna. Exempel och förslag i guiden är inte bindande utan med de visar vilka faktorer som påverkar avfallshanteringens servicenivå.

Enligt den ändrade lagen bör avfallsavgiften motsvara den servicenivå som kommunen erbjuder. I undantagsfall kan kommunen låta bli att indriva avgiften eller göra avvikelser från avgiften om avgiften kan anses vara orimligt stor med tanke på den erbjudna servicenivån, avfallsmängden och egen aktiv avfallshantering. Syftet med guiden är att hjälpa kommunerna att skapa så många alternativa prissättningar att avvikelser från prissättningen inte behövs.

Guiden för avfallshantering i glesbygderna är finansierad av miljöministeriet. Arbetet har letts av konsulterande tjänstemannen Klaus Pfister (t.o.m. 1.9.2003) och överinspektör Riitta Leinenen (fr.o.m. 1.9.2003) från miljöministeriet och som Riitta Leinenens vikarie överinspektör Tarja-Riitta Blauberg fr.o.m. 11.5.2004 miljöingenjör Seija Paaianen från Finlands Kommunförbund, miljöjurist Leena Eränkö-Pohjanraito från Huvudstadsregionens Samarbetsdelegation (SAD), äldre planerare Hanna Salmenperä från Finlands miljöcentral, överingenjör Juhani Puolanne från Finlands miljöcentral, överingenjör Erkki Santala från Finlands miljöcentral samt utvecklingsingenjör Esa Nummela från Avfallsverksförbundet r.f. Texten har skrivits av planerare Tanja Toivola från Finlands miljöcentral och projektchef Marjo-Riitta Kojo från Suunnittelukeskus Oy/Plancenter Ltd.

Innehåll

Förord	3
1 Inledning	7
2 Definitioner	9
3 Ansvar och behörighet i avfallshanteringen	10
3.1 Kommunens och producenternas ansvar och skyldigheter	10
3.2 Avfallsägarens skyldigheter	12
4 Servicenivåer	13
4.1 Insamling per fastighet.....	13
4.2 Regional insamling.....	13
4.3 Uteslutning ur organiserad avfallstransport	14
5 Rimlig tillgänglighet hos den regionala insamlingen	16
6 Avfallsavgiften och servicenivån	19
6.1 Grunderna för avfallsavgiften	19
6.2 Graderingen av ekoavgifterna	21
6.3 Avgifter för insamling och transport	22
6.3.1 Avgift för regional insamling	22
6.3.2 Avgift för avfallstransport fastighetsvis	24
6.3.3 Områden utanför den organiserade avfallshanteringen	24
6.4 Kostnadskontroll.....	24
7 Medel för att uppnå tillräcklig servicenivå	26
8 Insamlingsplatsernas nivå	27
8.1 Insamlingsplatsernas planering och omfång	27
8.2 Underhållet av insamlingsplatserna	28
9 Självständig avfallshantering	30
10 Avfallsrådgivning	33
10.1 Allmänt	33
10.2 Vanligt samhällsavfall.....	34
10.3 Flytande avfall	34
Källor	35
Presentationsblad	36

Inledning

Glesbygdernas och semesterbosättningens avfallshantering har utvecklats snabbt under de senaste åren. Det finns emellertid fortfarande problem med att genomföra den. Avfall förs ut i naturen, lämnas utan lov på regionala insamlingsplatser eller vid vägkanterna eller begravs i marken. Avfallet transporteras långa vägar till en annan kommuns insamlingskärl där den stadigvarande bostaden finns. En del av avfallet har ändå hamnat längs med vägkanterna och i rastställets avfallskärl som inte är avsedda för semesterbostädernas blandavfall. Till följd av detta hotar förutom nedskräpning också fripassagerarproblemet den kommunalt ordnade avfallshanteringen och dess servicenivå. De gemensamma insamlingsplatsernas nedsmutsning har i många fall lett till att de dragits in, vilket har minskat på servicenivån och ökat nedsmutsningen av den omgivande miljön.

Den ändrade avfallslagen 452/2004 poängterar betydelsen av saklig planering av en vederbörlig avfallshantering för glesbygderna. Lagändringen trädde i kraft 1.9.2004. I avfallslagens granskning av ordval konstateras uttryckligen att den ordnade avfallstransporten skall ordnas så att avfallsinnehavarna (kommunens invånare) garanteras tillräcklig servicenivå och att insamlingsplatserna skäligen kan nås, med undantag av sådant avfall som avfallsinnehavaren med stöd av kommunala avfallshanteringsbestämmelser återvinner eller behandlar själv. Avfallshanteringen servicenivå kan påverka avfallsavgiften. Efter ändringen av avfallslagen kan en fastighetsägare eller -innehavare inte mera bli befriad från skyldigheten att ansluta sig till organiserad avfallstransport.

Avfallshanteringen i glesbygderna kommer också att påverkas av förordningen som preciserar kraven för fastigheter som inte anslutits till det allmänna avloppssystemet (statsrådets förordning om behandling av hushållsavloppsvatten i områden utanför vattenverkens avloppsnät 542/2003). Förordningen trädde i kraft 1.1.2004. Med förordningen strävar man efter att effektivisera avloppsvattensystemens avfallshantering för slamavskiljare och slambrunnar utan avlopp vilken ofta har varit bristfällig. Tömningen har t.ex. ofta försummats. Redan innan ifrågasatt förordning trädde i kraft har bostädernas avskiljar- och hushållsslam juridiskt sett tillhört den avfallshantering som kommunen ansvarar för. Fastighetsägaren har haft ansvaret för att hushållsvattnet renas så att det inte sker med fara för omgivningen. Förordningen för med sig nya krav på fastighetsägarna och -innehavarna, för sökande av byggnadslov, planering och övervakning. Enligt den nya förordningen bör bl.a. fastigheter försedda med WC behandla sitt hushållsvatten effektivare än enbart med hjälp av slambrunnshantering.

Slammet som uppkommer i avfallssystemen (t.ex. fällningsbehållarnas yt- och botten slam) samt slutna tankars avfall (slam och avloppsvatten) är avfall och transporten och hanteringen måste ske på sådant sätt som bestäms i avfallslagen eller kommunens bestämmelser som stöder sig på avfallslagen.

I guiden behandlas vanligt samhällsavfall som uppstår i glesbygderna från bosättning och slam från slamavskiljare och slutna tankar. Syftet med guiden är att klarlägga organiseringen av avfallshantering i glesbygder och för semesterbosättning för att

- uppnå tillräcklig servicenivå
- se till att insamlingsplatserna är placerade på rimligt avstånd
- se till att avgifterna är rimliga
- åskådliggöra med exempel saklig och rimlig avfallshantering

I guiden har vi fäst uppmärksamhet vid faktorer som kommunerna och avfallsanläggningarna samt med beaktande av ändringarna av avfallslagen (452/2004) och den därmed utvidgade nya 18 d § också producentsammanslutningarna har nytta av vid planering av avfallshanteringen. Det är bra att poängtera dessa frågor också i broschyrer om avfallshantering och vid utveckling av informationstjänsten och rådgivningen.

Definitioner

2

Avfall som uppkommer i glesbygderna och på semesterorterna har i denna granskning grupperats enligt följande:

- Avfall som uppkommit från bosättning och som enligt 10 § i avfallslagen kan jämföras med avfall som hör till den organiserade avfallstransporten. Beroende på områdets hanteringssystem kan det ifrågasättas om avfallet vara t.ex. soptippsavfall, avfall för optisk sortering, bioavfall eller energiavfall. I det följande använder vi benämningen "vanligt samhällsavfall" för sådant avfall.
- Problemavfall från hushållen samt jord- och skogsbruket.
- Enligt 18b § avfallslagen är producenten ansvarig för följande avfall: däck till fordon, pappersprodukter, förpackningar, fordon samt elektriska och elektroniska produkter.
- Flytande avfall dvs. slam och tömningsavfall som samlats i hushållens slamavskiljare och slutna tankar i glesbygd och fritidsbosättningsområden.

Fritidsbosättning innebär i det följande en byggnad med grund som används som semester- eller fritidsbostad. Definieringen av semesterbostad beror inte på om bostaden används bara under en del av året eller året om. Affärsmässigt drivna semesterbostäder, semesterbyars byggnader och koloniträdgårdar anses inte vara fritidsbostäder. Affärsmässigt drivna stugor räknas som företagverksamhet och deras avfallshantering är inte på kommunens ansvar.

För **insamlingsplatserna** används följande benämningar:

Gemensam insamlingsplats	Flera fastigheter ordnar en gemensam insamlingsplats för "vanligt " samhällsavfall.
Återvinningspunkt	Obemannad insamlingsplats där man i sopkärl tar emot avfall som lämpar sig för återvinning men inte blandavfall eller dylikt.
Regional insamlingsplats	Obemannad insamlingsplats som är grundad eller sköts av kommunen, ett transportföretag eller lokalt avfallshanteringsbolag och där man kan lämna vanligt samhällsavfall. I anslutning till den regionala insamlingsplatsen kan det också finnas återvinningsinsamling.
Mindre avfallsstation	Bemannad insamlingsplats som är grundad eller sköts av kommunen, ett transportbolag eller lokala avfallsbolag och som utöver vanligt samhällsavfall som uppkommit från bosättning tar emot problemavfall eller skrymmande skrot. Kan också finnas i närheten av en omlastningsstation, avstjälningsplats eller annan avfallshanteringsanläggning.

3

Ansvar och behörighet i avfallshanteringen

3.1 Kommunens och producenternas ansvar och skyldigheter

Huvudprincipen i avfallshanteringen är att var och en ansvarar för sitt eget avfall så länge tills avfallet överläts för behörig transport och avfallshantering. Kommunerna ansvarar för den allmänna avfallshanteringen. Kommunen bör enligt avfallslagen organisera transporten samt återvinningen eller behandlingen av avfall som uppkommit från bosättning samt annat än problemavfall som till beskaffenhet, sammansättning och mängd kan jämföras med det men som uppkommit från industri- eller serviceverksamhet eller annan verksamhet. Dessutom är det kommunens uppgift att organisera både behandlingen och återvinningen av problemavfall som uppkommit från bosättning och jord- och skogsbruk ifall det inte är fråga om en orimlig mängd avfall (10 § och 13 § Avfallslagen).

Avfallsproducenterna har också pålagts ansvar. De har ansvar för avfallshanteringen (18b § Avfallslagen) av begagnade däck, insamlingspapper, förpackningar, skrotbilar och fr.o.m. augusti 2005 också för elektriska och elektroniska produkter. Producenten skall se till att det finns ett så heltäckande nätverk av mottagningsplatser för sådana kasserade produkter som avses i 18 b § att den sista innehavaren har en skälig möjlighet att var som helst i landet lämna en kasserad produkt till återanvändning, återvinning eller annan avfallshantering. (18 d § och 18 i § Avfallslagen).

Efter ändringen av avfallslagen 452/2004 har kommunen fortfarande det centrala ansvaret för den allmänna avfallshanteringen. Producenterna har efter ändringen ett ännu större ansvar att genomföra producentansvaret.

De ansvariga **producentorganisationerna** bestämmer om **servicenivån** på insamling av sådant avfall som de ansvarar för och som uppkommit från bosättning.

Kommunen beslutar om servicenivån på allt annat avfall som uppkommer från hushållen samt jord- och skogsbrukets problemavfall, med undantag av det avfall som producenten har ansvaret för.

Den organiserade avfallstransporten som kommunen ansvarar för bör planeras och skötas så att den erbjuder avfallsinnehavarna en tillräcklig servicenivå (10 § Avfallslagen). Om avfallshanteringen inte är organiserad fastighetsvis bör kommunen sköta om att insamlingsstationerna ligger på rimligt avstånd. Tillräcklig servicenivå för organiserad transport av samhällsavfall har inte definierats i lagen och det är således kommunens sak att själv definiera den. Kommunen har ingen egentlig lagstadgad skyldighet att definiera servicenivån på avfallstransporten men vi rekommenderar det för att kommunen skall kunna garantera en tillräcklig servicenivå och för att underlätta fastställandet av avgifterna.

Begreppet servicenivå beror på synvinkeln. De olika synpunkterna på servicenivån kan avvika från varandra bl.a. på följande sätt:

- Den som organiserar avfallshanteringen kan definiera servicenivån bl.a. med beaktande av hur kommunens olika områden lämpar sig för organiserad avfallstransport, de olika alternativen för insamlings- och transportsys-

tem och hur de lämpar sig för kommunens förhållanden samt de existerande resurserna.

- För den som använder servicen är det viktigt att tillgången till service är tillräcklig, bl.a. placeringen av insamlingsplatser samt att servicenivån motsvarar de avgifter som erläggs för avfallshanteringen.

Servicenivån kan mätas på många sätt, t.ex. med andelen kommuninvånare inom insamling som sker fastighetsvis, med antalet användare per insamlingsplats, med antalet invånare per avfallsrådgivare eller med hur mångsidig den erbjudna insamlings servicen är. Servicenivån varierar inom kommunen per område, enligt användargrupper och per fastighet. Då man betraktar servicenivån för fastigheter i glesbygderna kan man jämföra t.ex.:

- servicen som tätorterna erbjuder egnahemshus
- genomsnittlig servicenivå på avfallshanteringen för glesbygdernas fastigheter (avstånd och tillgänglighet).

I kapitel 5 granskas servicenivån för regional insamling med tanke på rimlig tillgänglighet.

Kommunen har nytta av att tydligt definiera servicenivån på den organiserade avfallshanteringen. Servicenivån kan t.ex. anges i kommunens avfallspolitiska program.

Också efter ändringen av avfallslagen ger kommunen i **avfallshanteringsbestämmelserna** direktiv för sådant avfall som är på dess ansvar. Däremot kan man inte längre på motsvarande sätt om genomförandet av producentansvar med stöd av 17 § avfallslagen utarbeta avfallshanteringsbestämmelser, i fullmaktsparagrafen finns nämligen ingen hänvisning det nya kapitlet 3a som gäller producentansvaret. Förpackningsavfall som uppkommit från bosättning utgör ett undantag.

Kommunerna kan i bestämmelserna om avfallshantering dock sträva efter att styra avfall som lyder under producentansvar till lämplig återvinning och hantering genom att till exempel förbjuda att det läggs i sådana sopkärl som är avsedda för samhällsavfall.

Avfallsbestämmelser som strider mot lagen kan inte följas, men kommunen bör ändå i rimlig tid ändra dem så att de motsvarar den ändrade lagen.

För övervakningen av att avfallshanteringens nivå är tillräcklig svarar miljöförhållanden myndigheterna och i första hand kommunens egna miljöförhållanden myndigheter. Kommunens miljöförhållanden myndigheter övervakar också i glesbygderna att avloppssystemens och slutna avloppstankars slam transporteras och hanteras på väderbörsligt sätt. Birkalands miljöcentral ansvarar för att producentansvaret realiseras på riksnivå.

Den kommunala myndigheten som ansvarar för avfallshanteringen övervakar hur verksamheten lyckas och att servicenivån är tillräcklig. Uppföljningsverktyg är bl.a. kundrespons och utvärdering av hur insamlingssystemet fungerar. I utvärderingen kan man t.ex. utgå från hur allmänt nedsmutsningsproblemet är. De regionala insamlingsplatserna bör hållas rena och städas efter behov. Det är en del av insamlingsplatsernas servicenivå. Kravet på tillräcklig servicenivå ändras med behoven och man måste följa med att de motsvarar de ändrade förhållandena.

Kommunen ser till att det finns en anvisad lämplig plats dit slam kan föras.

Kommunens miljöförhållanden myndigheter ansvarar för övervakningen också i det fall att kommunen genomför avfallshanteringen. Miljöförhållanden myndigheternas uppgifter och avfallshanteringen skall inte skötas av samma kommunala myndighet, annars kan en oavhängig övervakning inte genomföras. Kommunens miljöförhållanden

myndigheter har till sin förfogan avfallslagens övervakningsmetoder (att utfärda bestämmelser och förvaltningstvång)

3.2 Avfallsägarens skyldigheter

Avfallsägaren skall ansluta sig till avfallstransport som ordnas på området (11 § Avfallslagen). Anslutningsskyldigheten uppfyller man genom att komma överens om fastighetsvis avfallstransport eller genom att ansluta sig som användare av en lokal insamlingsstation.

Avfallsägaren/innehavaren skall leverera avfallet till ett sopkärl eller en insamlingsplats som omfattas av ordnad avfallstransport. Undantag utgör sådant avfall som avfallsägaren enligt lagen eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den samt de kommunala avfallshanteringsbestämmelserna återvinner eller behandlar själv (11 § Avfallslagen). Fastighetsinnehavaren skall se till att det ordnas insamling av avfall som omfattas av ordnad avfallstransport. Avfallsproducenten skall leverera sådant avfall till den insamlingsplats som fastighetsägaren ordnat (7 § Avfallslagen).

Avloppsslam för fastigheter som omfattas av förordningen (542/2003) om behandlingen av avloppsvatten (slam i avloppsvattensystem och slutna tankar) är avfall som uppkommer från bosättning och hör till organiserad avfallshantering. På basis av den mängd slam som transporteras till avloppsreningsverken verkar det som om slambrunnar och slutna avloppstankar tyvärr alltför ofta blir utanför yrkesmässig avloppstömning. För att förbättra situationen borde man utreda vilka möjligheter kommunen har att ordna mottagning och hantering av slam (tömningsstidtabell, övervakningen av förordningen). Utredningsarbetet borde ske i anslutning till planeringen av kommunens vattenförsörjning.

Fastighetsägarna i glesbygderna ansvarar för en vederbörlig användning av sitt avloppssystem, dess funktion och bruks- och serviceanvisningar på det sätt som förordningen om behandling av avloppsvatten (542/2003) förutsätter.

Fastighetsägaren skaffar avfallskärnen och ser till att de är i gott skick på det sättet som förutsätts i avfallshanteringsbestämmelserna och att

- fastigheten har en uppdaterad manual både för användning och underhåll av avloppsvattensystemet
- användningen och underhållet av avloppsvattensystemet sköts enligt anvisningarna bl.a. så att slamtömningen utförs tillräckligt ofta och dokumenten för utförda arbeten sparas enligt avfallshanteringsbestämmelserna
- slamtransporterna sköts i regel av en registrerad yrkesutövare enligt avfallslagen

Om behandling av avfallsvatten i glesbygder utgavs våren 2004 en broschyr "Bra behandling av avloppsvatten", publicerad av miljöministeriet, Finlands Miljöcentral och Förbundet för vattenskyddsföreningarna i Finland rf (www.ymparisto.fi).

4.1 Insamling per fastighet

Högsta vitsordet för avfallsinsamlings- och -transportservice får fastighetsvis ordnad insamling (gemensam insamling likaså).

I glesbygder och i områden med semesterbosättning samlar man i allmänhet in endast blandavfall eller annat motsvarande avfall. Tömning av slamavskiljare och slutna tankar väljer varje fastighet själv. Ofta ordnas den som avtalsbaserad avloppstransport också när kommunen har ordnat transporter. Kommunen borde fästa uppmärksamhet vid att avfallshanteringen fungerar (se kapitel 3.1.)

För att kunna sköta sophämtningen fastighetsvis också i glesbygderna har man skridit till följande åtgärder:

- gemensamma avfallskärl tillåts (i avtal om gemensamma avfallskärl är det alltid bra att utse en ansvarig person)
- ökad flexibilitet för tömningar i synnerhet i sommarstugeområden
- specificering av förutsättningarna för längre uppehåll mellan tömningarna.

En fastighet kan inte tvingas att ansluta sig till gemensam insamling. Gemensam insamling ersätter inte nödvändigtvis de regionala insamlingsplatserna.

4.2 Regional insamling

Regional insamling är inte alltid möjlig bl.a. av följande orsaker:

- fastigheterna är belägna på besvärligt avstånd t.ex. i skärgården eller längs med smala och svårtillgängliga vägar som är enbart i sommarbruk
- avfallshanteringsbehovet varierar speciellt för fritidsbostäder (användningstiden och personantalet varierar)
- insamling per fastighet blir för dyrt.

Har avfallstransport inte ordnats fastighetsvis, skall kommunen se till att insamlingsplatserna skäligen kan nås (10 §).

=> Ändringen av 10 § avfallslagen framhäver uttryckligen att i kommunen skall finnas av kommunen, av transportföretagare eller av områdets avfallsbolag grundade och upprätthållna regionala insamlingsplatser avsedda för sådana fastigheter för vilka avfallstransport inte kan ordnas fastighetsvis.

I praktiken har problem uppstått bl.a. för att man inte kunnat påtvinga människor att komma överens om gemensam avfallshämtning och Förvaltningsdomstolen har ansett att regionala insamlingsplatser grundade av föreningar inte är likvärdiga med de insamlingsplatser som grundats av kommuner, avfallstransportföretagare och avfallshanteringsbolag.

Som exempel på system som fungerar i praktiken kan emellertid nämnas lokala insamlingsplatser grundade av Håll skärgården ren r.f. och andra föreningar vilka kompletterar kommunernas nät av regionala insamlingsplatser.

I kommuner med avfallstransport organiserad av kommunen är det kommunen som ordnar insamlingsplatserna själv eller i samarbete med områdets avfallshanteringsbolag, avfallshanteringsföretagare, handeln eller annan samarbetspartner i kommunen.

I avtalsbaserade system kan insamling av avfall i glesbygderna ordnas närmast så att de som transporterar avfallet grundar nödvändiga lokala insamlingsplatser och debiterar för användningen.

Kommunen har rätt att ställa krav på avtalsbaserad avfallstransport (10 § 2 mom. Avfallslagen) och bestämma vilket avfall i vilket område som transporteras och till vilket högsta godkända pris servicen erbjuds. I de kommuner där man kommit överens om avtalsbaserad avfallstransport kan kommunen således förutsätta att den också fungerar i glesbygderna på det sätt som avses i avfallslagen.

Ifall avfallstransporten inte fungerar på behörigt sätt och ur avfallsproducentens (konsumentens) synvinkel rimligt eller tillräcklig servicenivå inte uppnås kan kommunen i sista hand ändra på transportsystemet dvs. övergå till avfallstransport ordnad av kommunen.

I praktiken har många kommuner kompletterat den avtalsbaserade avfallstransporten med egna lokala insamlingsplatser och ordnat anbudstävlan om tömningen samt sköter om att stationerna är rena. Orsaken är det såkallade fripassageproblemet och andra problem som hänför sig till indrivningen av avgifterna.

På regionala insamlingsplatser skall också ordnas regelbunden städning. Det är också en del av servicenivån.

Servicenivån skall beaktas vid gradering av områdesinsamlings- och ekoavgifterna (se kapitel 6).

4.3 Uteslutning ur organiserad avfallstransport

Ändring av avfallslagen (452/2004):

⇒ Enskilda fastigheter kan inte längre beviljas befrielse. I undantagsfall (10 § 3 mom. Avfallslagen) kan ett visst område också i fortsättningen lämnas utanför ordnad avfallstransport.

Hela kommunens område eller huvuddelen av det kan inte lämnas utanför den organiserade avfallstransporten.

Med stöd av avfallshanteringslagens (673/1978) 14 § som upphävts med avfallslagen eller avfallslagens 11 § 2 mom. gjorda beslut att lämna en fastighet utanför organiserad avfallstransport upphör att gälla fr.o.m. 1.1.2006. Det är viktigt att informera kommunens invånare i god tid om att befrielsen upphör att gälla. I vissa fall kan det vara nödvändigt att lämna något område utanför den ordnade avfallstransporten.

En förutsättning för att ett område lämnas utanför den ordnade avfallstransporten är någon av följande omständigheter (10 § 3 mom. Avfallslagen):

- svåra trafikförbindelser
- få avfallsägare
- på området uppkommer inte mycket avfall som kräver transport.

Dessutom förutsätts alltid att

- **transporten av hälso- eller miljöskyddsorsaker eller andra därmed jämförbara orsaker inte anses vara nödvändig.**

På områden som lämnats utanför den ordnade avfallstransporten skall invånarna själva se till att avfallet hanteras på behörigt sätt dvs. hushållen måste själva transportera sitt avfall till avstjälningsplatserna. Se också kapitel 6.3.3.

Fastigheter som har möjlighet att använda områdets avfallsinsamlingsplats skall inte lämnas utanför den ordnade avfallstransporten.

Kommunen kan enligt 13 § inte befria sig själv från skyldigheten att återvinna eller behandla samhällsavfallet ⇒ Också invånare utanför gränserna för den ordnade avfallstransporten skall ha möjlighet att leverera avfall som uppkommit av bosättning till lämplig hantering. När ett område lämnas utanför den organiserade avfallstransporten förutsätter det således planering och presentation av alternativa serviceformer för områdets invånare.

5

Rimlig tillgänglighet hos den regionala insamlingen

Rimlig tillgänglighet beror på

- avfallsets beskaffenhet och
- hur lätt insamlingsplatsen kan nås.

Egenskaper hos avfallsslaget som inverkar på rimlig tillgänglighet är:

- vilka lagringsmöjligheterna är för ifrågavarande avfallsfraktion i fastigheten (är det frågan om avfall som förfars och hur mycket sådant uppkommer det)
- det ifrågavarande avfallsets transportkrav (t.ex. stora avfallspartier).

Eftersom semesterstugorna är bosatta varierande tider skall man överväga särskilt vad rimlig tillgänglighet är, när semesterbyområdet bara har några avfallsproducenter som är i behov av service året runt.

Tex. vanligt samhällsavfall (bland-, bio-, torr-, energi- o.dyl. avfall) uppkommer i hushållen dagligen och kan inomhus redan inom några dagar leda till både lukt- och annan hygienisk olägenhet. Områdets avfallsinsamling bör alltså finnas tillgänglig för hushållen nästan dagligen. Å andra sidan kan man av fastigheten förutsätta en temporär lagringsplats för dylikt avfall utanför fastigheten.

Avfallsslag som samlas in för återvinning (annat avfall än det som återvinns som energi) är ofta rena eller kan tvättas (glas och metall), och de kan lagras i fastigheten under längre tider. Transporten kan ordnas i samband med annan transport i området eller dess närhet.

Avfall klassificerad som problemavfall uppkommer vanligen bara i små mängder i hushållen. Ifrågavarande ämnen och material har redan använts som produkter i hushållen. Då de lagras i fastigheten skall man följa avfallshanteringsbestämmelserna. Mottagningen av problemavfall kan sålunda koncentreras t.ex. till tätorter och till de bemannade centralerna för problemavfall. Centralisering krävs också för att på de flesta mottagningsplatser för klassificerat avfall bör finnas personal som mottar avfallet och att lokalerna kan låsas när det inte finns personal på plats.

En viktig delfaktor då man talar om **hur tillgänglig insamlingsplatserna är**, är avståndet från hushållet till servicen. En avlägset belägen avfallsstation kan vara rimligt tillgänglig om den med beaktande av avfallsets art är belägen på den rutt som hushållet annars använder. Öppethållningstiderna inverkar också på tillgången till service.

För fastigheter som bebos året om behövs vanliga avfallsinsamlingsplatser längs med vägarna till by- eller kommuncentret. Däremot är det viktigt för semesterfirarna som efter veckoslutet återvänder till sin stadigvarande bostad att insamlingsplatsen finns längs med hemvägen. Under längre vistelser i semesterbostaden ändras behovet och påminner om de behov som uppkommer i den fasta bostaden.

Sammandrag av minimikraven på rimlig tillgänglighet hos regionala insamlingsplatser presenteras i tabell 1.

Tabell 1. Kraven på rimlig tillgänglighet hos regionala insamlingsplatser.

Avfallsslag	Avfallsets beskaffenhet	Insamlingsplatsens läge	
		Stadigvarande bostad	Semesterbosättning
Blandavfall, deponiavfall, 2-påsars sortering, energiavfall	Mycket avfall uppkommer och det både luktar illa och är ohygieniskt	Insamlingsplatsen skall finnas nära bostaden eller på den rutt man använder minst en gång i veckan	Insamlingsplatsen skall finnas nära eller längs med hemvägen. Under längre semestrar skall insamlingen skötas som i tätorterna.
Papper, insamlingskartong	Mycket avfall uppkommer, varken luktar eller för med sig andra hygieniska olägenheter	Kan finnas på längre avstånd men den nås invid den landsväg där bilarna normalt kör	
Glas, metall	Liten mängd avfall men uppkommer i jämn takt, varken luktar eller är ohygieniskt	Insamlingsplatsen kan finnas längre bort t.ex. på mindre avfallsstationer	
Skrot (inkl. EES)	Skrymmande avfall uppkommer då och då	Kan ligga längre borta eftersom transporten kräver bil och behovet uppstår sällan, t.ex. på mindre avfallsstationer	
Batterier, mediciner o.dyl. problemavfall	Avfallsmängden är liten, uppkommer i jämn takt och ger inte upphov till lukt eller hygienbesvär	Kan ligga längre borta eftersom man sällan behöver transportera avfallet, t.ex. apotek, butiker eller mindre avfallsstationer	

Minimikraven för rimlig tillgänglighet hos ett regionalt insamlingsnät i kommunen kunde vara följande:

- **Regionala insamlingsplatser skall placeras längs med vägarna som leder till kommunens tätorter.**
- **Regionala insamlingsplatser skall placeras längs med sådana vägar som leder bort från kommunen och som man vet att semesterinvånarna använder mest.**
- **I kommunen skall det finnas åtminstone en bemannad insamlingsplats som tar emot problemavfall.**
- **De bemannade insamlingsplatserna som tar emot problemavfall och skrymmande avfall skall hålla öppet också några veckoslut eller vardagskvällar.**

Nivån på regional insamlingsservice är naturligtvis varierande beroende på fastighetens läge. För definiering av en tillräcklig servicenivå förutsätts inte klassificering av servicenivån. Klassificeringen kan trots allt vara till nytta då man bestämmer avfallstaxan.

I tabell 2 presenteras ett exempel (inte modelltolkning) på klassificering av servicenivå i glesbygden. En definiering av servicenivån kan man ha nytta av vid planering av regional insamling och tillräcklig servicenivå. I klassificeringen skulle den högsta klassen motsvara servicenivån i fastighet som omfattas av regional insamling i tätort och den lägsta klassen skulle motsvara områden lämnade utanför ordnad avfallstransport (se bilaga 4.3).

Tabell 2. Exempel på servicenivåklassificering av regional insamlingsplats för blandavfall.

Klass	Kriterier	
	Fast bosättning	Semesterbosättning
1	Insamlingsplatsen nära och från fastigheten sett längs med rutten till kommunens tätort	Insamling nära och vid rutten till huvudvägen till kommunen eller längs med huvudvägen
2	<ul style="list-style-type: none"> • Insamlingsplatsen nära och inte längs med rutten till tätorten • Insamlingsplatsen längs med rutten till tätorten men inte nära 	<ul style="list-style-type: none"> • Insamlingsplatsen nära men inte vid rutten till huvudvägen till kommunen eller längs med huvudvägen • Insamlingsplatsen vid rutten till huvudvägen till kommunen eller längs med huvudvägen men inte nära
3	Insamlingsplatsen på långt avstånd och inte längs med rutten till tätorten	Insamlingsplatsen på långt avstånd och inte vid rutten till huvudvägen till kommunen eller längs med huvudvägen
4	Område utanför den organiserade avfallstransporten	

Kommunens insamlingsnät kan kompletteras i samarbete med olika aktörer. Samarbetsalternativ behandlas i kapitel 7.

Avfallsavgiften och servicenivån

6

6.1 Grunderna för avfallsavgiften

Enligt avfallslagens 28 § har kommunen rätt att uppbära en avfallsavgift för ordnad avfallshantering och därtill hörande uppgifter för att täcka utgifterna (kommunens avfallsavgift). I avfallslagens 29 § har bestämts om grunderna till avfallsavgiften:

- Enligt 29 § 1 mom. är de allmänna grunderna avfallets art, beskaffenhet, mängd och antalet avhämtningar. Dessutom kan man beakta avfallets insamlings- och transportförhållanden i fastigheten och uppsamlingsområdet, användningen av kommunens insamlingsmaterial och transportsträckan då avfallet transporteras som enskild transport.
- Enligt lagparagrafens 2 moment kan man använda sig av en annan beräkningsgrund t.ex. fastighetens våningsyta, antalet personer eller annan motsvarande grund om avfallsmängden eller beskaffenheten inte utan svårigheter tillförlitligt kan utredas eller om det för miljövärden eller anordnandet av avfallshanteringen är nödvändigt.
- För semesterbosättningens del används allmänt för att bestämma avgiften också använd tid.

Avfallslagen känner inte till att man beaktar sociala grunder för att fastställa avgifterna.

Även om alla inte anser sig behöva kommunens avfallshanteringsservice och t.ex. sommarbostaden kan vara länge oanvänd, skall avfallshanteringssystemet vara färdigt att ta emot uppkommet avfall i det skedet då byggnaden åter tas i bruk. Den kommunala avfallshanteringen blir alltså belastad med verkliga kostnader som på förhand kan riktas på varje potentiell avfallsproducent. Såväl en stadigvarande bosatt och en semesterinvånare samt en fastighetsägare, vars fastighet eventuellt producerar avfall är skyldiga att betala en rimlig avfallsavgift för att delta i investerings- och underhållskostnaderna för kommunens serviceutrustning som tjänar fastigheten och användningen av byggnaderna. Av specialskäl kan man också låta bli att indriva avgiften enligt jämställdhetsprincipen.

Speciella skäl att låta bli att indriva avgiften är t.ex. följande:

- **om fastighetsinnehavaren är intagen för vård största delen av tiden**
- **om fastigheten på annat sätt bevisligen är obebodd**
- **om byggnaden i en fritidsbostad är obeboelig och fastighetsinnehavaren inte har behov av avfallshanteringstjänster.**

I vissa fall kan man använda sig av avfallslagens 30 § 2 mom. som gör det möjligt att i enskilda fall bestämma en avgift som avviker från taxan. Ändringen av avfallslagen (452/2004) ger också möjlighet att låta bli att indriva avgiften. Vid avvikelser från taxan och då man låter bli att indriva avgiften skall man dessutom speciellt beakta avfallsmängden, den ordnade avfallshanteringen servicenivå och i 11§ avsedd egenhändig återvinning och behandling (=närmast kompostering). Grunderna skall vara jämlika och rimliga. Genom att använda en taxa som avvi-

ker från det normala kan vi lindra den irritation som ställvis uppstod då glesbygderna blev tvungna att ansluta sig till den ordnade avfallstransporten.

Genom att ha en differentierad taxa kan vi också beakta de fastigheter som har speciellt lite avfall och därigenom undviker vi enskilda undantagsbeslut.

Kommunens avfallsavgift skall

- motsvara den erbjudna servicenivån
- uppmuntra kommunens invånare att minska på avfallsmängden och skadeverkningarna samt sporra till återvinning av avfall
- behandla kommunens invånare jämlikt.

Avfallsavgifterna som avfallsproducenten betalar kan bestå av en eller flera olika avgifter. Om avgifterna används bl.a. i tabell 3 använda benämningar.

Tabell 3. Sammansättningen av kommunens avfallsavgift.

Kostnader för avfallshantering som täcks med avgiften	Ofta använda benämningar för avgiften	Betalare	Fakturerings
Insamling, hantering och rådgivning som gäller återvinningsbart avfall och problemavfall	Ekoavgift, återvinningsavgift, serviceavgift	Alla avfallsproducenter	Service av: kommun, (samsamkommun) eller avfallshanteringsbolag Storleken och debiteringen av ekoavgiften sköts vanligen av kommunen
Regional insamling av blandavfall o.dyl.; innehåller hanteringsavgiften	Regional insamlingsavgift	De som är anslutna till regionalinsamlingen	Service av : kommun (samsamkommun) eller avfallshanteringsbolag
Transport från fastigheten till hanteringsplatsen, innehåller vanligen hanteringsavgiften	Tömningsavgift	De som är anslutna till insamling fastighetsvis	Transport: • Kommunen (ordnad av kommunen) samsamkommun, avfallshanteringsbolag eller via transportentreprenör • Transportentreprenören själv (avtalsbaserad)
Slutplacering eller annan sluthantering	Avfallsavgift, hanteringsavgift	Alla avfallsproducenter	Hanteringsplatsens ägare

Kundernas missnöje gäller ofta klagomål om serviceavgiften. Kunden anser inte att han får valuta för pengarna och att han utan skälig grund betalar mera än någon annan kundgrupp.

I kommunens taxa skall man bl.a. ange de olika avgifterna med enhetspriser och vilka kostnader som täcks med dem samt hur avgifterna bestäms (30 § Avfallslagen). Genom att förklara avfallsavgifternas grunder minskar man kommunens och kommuninvånarnas olika synpunkter på saken. Definieringen klargör för kommuninvånaren att avgiften förutom insamlingen, transporten och behandlingen dessutom innehåller bl.a. kostnader för information, rådgivning och administration samt kostnader för avstjälningsplatsens landskapsgestaltung och efterbehandling. I avgifterna ingår också kostnaderna för avfallsskatten.

Meningskiljaktigheterna minskar om man i taxan kan beakta avfallsproducenternas olikheter. En gradering av avgifterna är ofta att rekommendera. Eftersom grunderna för avfallsavgiften och den regionala avfallsinsamlingsavgiften är olika följer därav att principen för graderingen av dem är olika. Avgiftsgraderingen har behandlats i kapitlen 6.2. och 6.3.

I den avfallstransport som kommunen ordnat är tömningsavgiften för insamlingsmaterialet i allmänhet utjämnad så att den är densamma i tätorterna som i glesbygderna. Avgifterna är i vissa fall utjämnade i avfallservicebolagets hela verksamhetsområde.

6.2 Graderingen av ekoavgifterna

Ekoavgifterna täcker i allmänhet kostnaderna för problemavfall och returmaterial samt rådgivning.

Problemen med ekoavgifterna är bl.a. följande:

- i de flesta kommuner finns en fast ekoavgift som inte beaktar avfallsmängderna och sålunda inte uppmuntrar avfallsproducenten att minska på avfallet
- avfallsavgiften upplevs som en skatt
- i avfallsavgiften har man i strid mot lagen förhållit sig på olika sätt till hem- och utsocknes.

Graderingen av ekoavgiften enligt fastighetens användning och antalet användare, och eventuellt hur mycket fastigheten används leder till att vi kan bättre ta hänsyn till hur mycket avfall som uppkommer.

Om kommunen använder ekoavgift skall den indrivas av alla fastbosatta fastigheter och semesterbostäder eftersom alla behöver service som täckes med ekoavgiften. Vid indrivning av ekoavgiften skall man följa principen för jämlikhet.

Ekoavgiften kan debiteras

- för alla inom kommunen belägna bostäder som tillhör en och samma ägare
- för fastigheter som befriats från organiserad avfallstransport.

På avfallsproducenten är det i praktiken svårt att verkställa en ekoavgift som styr minskningen av mängden avfall. Om varje fastighet komposterar sitt avfall påverkar det avfallets mängd och beskaffenhet medan de med ekoavgiften täckta tjänsterna inte alls påverkas. Kompostering fastighetsvis kan också bättre beaktas i insamlings- och transportavgifter (avgift för regionalinsamling) än i ekoavgifter. Olikheter i servicenivån kan också lättare beaktas i avgifter för regional insamling eftersom nivåskillnaderna för serviceformer som ingår i ekoavgiften är mindre än skillnaderna på service för normalt avfall. Servicens skillnader granskas i tabell 4.

Tabell 4. Service för tätorternas egnahemshus och för glesbygder.

Avfallsslag	Hur ordna tjänsterna	
	Småhus i tätorten	Småhus i glesbygden
Vanligt avfall (Blandavfall, deponiavfall, 2-påsars avfall o.dyl.)	Insamling per fastighet	Insamling per fastighet eller regional insamling (kräver vanligen bil)
Bioavfall	Behandlas själv eller till deponiavfall eller separat insamling	Behandlas själv eller till deponiavfall
Papper, glas, metall	Regional insamling, transporten kan ske ofta och till fots	Regional insamling, transporten kräver vanligen bil
Papp	Regional insamling, få insamlingsplatser, transporten kräver vanligen bil	
Skrymmande skrot	Regional insamling, få insamlingsplatser, transport vanligen med bil Jippon	
Användbara föremål	Återvinningscentralen, transport vanligen med bil	
Problemavfall, batterier och mediciner	Mottas på mindre avfallsstation, transporten kan ofta ske till fots	Mottas på mindre avfallsstation, kräver vanligen bil
Problemavfall, "skrymmande problemavfall" (EES)	Regional insamling, få insamlingsplatser, transport vanligen med bil	

Ekoavgiften borde avspegla skillnaden mellan de olika avfallsproducenterna:

- fritidsbostäderna är i bruk bara vissa delar av året \Rightarrow mindre ekoavgift än för fast bosatta hushåll
- fastigheterna kan vara lika stora men hushållens storlek varierar \Leftrightarrow ett stort hushåll producerar t.ex. mera problemavfall än ett litet hushåll.

Om den stadigvarande bostaden och semesterbostaden är belägna i samma kommun (på samma avfalls-servicebolags verksamhetsområde), påverkar avfallsägarens bostadsantal uppkomsten av kostnader som täcks av ekoavgiften men det kan förekomma dubbla avgifter. Dubbeldebiteringen borde kunna beaktas genom att man graderar avgifterna eller genom att bestämma avgiften i enskilda fall enligt avvikelser från taxan med stöd av avfallslagens 30 § i stället för att befria konsumenten från avgiften helt och hållet.

Grund för befrielse från ekoavgiften kan inte vara att fastighetsinnehavarens båda bostäder dvs. den permanenta bostaden och fritidsbostaden är belägna i samma kommun eller befinner sig på samma avfallshanteringbolags verksamhetsområde (29 § 2 mom. Avfallslagen).

6.3 Avgifter för insamling och transport

6.3.1 Avgift för regional insamling

Med avgiften för regional insamling täcker vi kostnaderna för grundande och underhåll av de regionala insamlingsplatserna samt för avfallstransporten och kostnaderna som hanteringen ger upphov till.

Olika avfallsproducentgrupper bl.a. fast bosatta invånare och användare av fritidsbostäder skall tydligt tas i beaktande då avgiften för regional insamling bestäms.

Om i glesbygderna finns fastigheter som tydligt är olika ur den regionala avfallshanteringens synvinkel skall avgifterna grupperas enligt servicenivån.

Kriterierna för klassificeringen av servicenivån bör tydligt framgå t.ex. av avgiften.

Storleken på hushållet är en ofta använd grund för klassificeringen. För semesterbostädernas del är det besvärligt att använda avgiften för regional insamling enligt antalet personer därför att personantalet kan variera mycket under årets lopp. Om man bestämmer avgiften enligt antalet personer är det skäl att definiera vad som menas med personantal och vilken tidpunkts personantal som används då man bestämmer avgiften.

Semesterbostadens användningstid kan också vara en bra grund för att bestämma avgiften.

I allmänhet är det skäl att fastställa högre avgifter för den stadigvarande bostaden än för fritidsbostaden (då utgår man från de verkliga kostnaderna). Fritidsbostadens högre avfallshanteringsavgifter i proportion till den stadigvarande bostadens avgifter kan dock vara befogade i vissa kommuner. T.ex. i kommuner där antalet sommarbostäder är stort, ökar den tilläggskapaciteten som är nödvändig för avfallshantering märkbart på utgifterna för kommunens avfallshantering.

Sänkt avgift för regional insamling jämfört med andra motsvarande avfallsproducenter förutsätter, precis som sänkt avfallsavgift i allmänhet, att producenten själv behandlar och återvinner avfallet, närmast komposterar.

Fastän det som nämnts ovan (se kapitel 6.1.) om att låta bli att indriva avgiften enligt avfallslagens 30 § 2 mom. kan bli mycket vanligt, när man med avgiften insamlar täckning också för serviceutrustning och dess underhåll, kan det i vissa fall finnas behov till detta om invånaren hela tiden är intagen för vård, byggnaden bevisligen inte är i användning eller fritidsbostaden är obeboelig. För att differentiera betalningsskyldigheten kan det vara praktiskt och rimligt att använda sig av en speciell lägsta betalningsklass.

Till den lägsta betalningsklassen skulle t.ex. kunna höra:

- fastighet som bevisligen är nästan oanvänd
- sådan avfallsägares semesterbostad som har stadigvarande bostad (i eget bruk) **inom samma insamlingsområde.**

Om en fastighet som omfattas av regional insamlig ordnar egen fastighetsvis avfallstransport kan man överväga att låta bli att indriva avgift för regional insamling.

I vissa kommuner är det tillåtet att indriva en gemensam avgift både för den fasta bostaden och semesterbostaden för invånare som bor stadigvarande i samma kommun eller avfallshanteringområde. Då uppstår en situation där utomsöcknes inte är jämställda eftersom

- 1) indrivningen eller bestämmandet av avfallsavgiften inte kan bero på om semester invånaren kommer från samma kommun eller ej
- 2) förfarandet är emot principen om att den betalar som ger upphov till sopor
- 3) för att man skall kunna använda ett gemensamt avfallskärl förutsätts att den stadigvarande bostaden och semesterbostaden är nära varandra. Om avståndet mellan bostaden och stugan är långt finns det inte förutsättningar till detta.

Stuginvånarna kanske vill transportera avfallet från stugan till avfallskärlet i kommunen där den stadigvarande bostaden finns. Förfarandet är ändå inte i enlighet

med avfallslagen och kan inte tillåtas om inte kommunerna sinsemellan har kommit överens om samarbete.

Grunden till att låta bli att indriva avgiften för regional insamling kan inte vara att semesterbostaden och den stadigvarande bostaden finns i samma kommun eller inom samma avfallsbolagets verksamhetsområde (Avfallslag 30 § 2 mom.). Detta skulle strida mot avfallslagen och skulle bryta mot jämställdhetsprincipen.

6.3.2 Avgift för avfallstransport fastighetsvis

För avfallstransport som ordnas av kommunen strävar man efter att jämna ut transportavgifterna så att de är rimliga i kommunens olika områden oberoende av transportavståndet. Transportavståndet kan enligt lagen beaktas enbart då man från fastigheten hämtar avfall separat som enskild transport. Däremot är transportförhållandena i fastigheten, t.ex. besvärligt flyttande av ett avfallskärl till bilen, en faktor som höjer på den debiterade avgiften.

I avtalsbaserad transport kommer man överens om insamlings- och transportavgifter och ofta också om hanteringsavgiftens andel mellan insamlingsföretagaren och kunden. Kommunen kan få information om prisnivån från transportföretag med stöd av avfallslagens 52 §. Kommunen kan i avtalsbaserad transport påverka avgifterna genom att bestämma om högsta rimliga pris för transporter av olika avfallslag (10 § 2 mom. Avfallslagen).

För att minska på avfallshanteringskostnaderna kan man bl.a. förlänga tömningsintervallerna (bara på vintern, på sommaren förutsätter det kompostering) och använda gemensamma kärl.

Tömningen av slamavskiljarbrunnar och slutna behållare är alltid en service som sker fastighetsvis. Tömningsservicen genomförs nuförtiden huvudsakligen på avtalsbasis även om avfallshanteringen i övrigt skulle vara organiserad av kommunen. Kommunen kan övervaka servicens prisnivå på samma sätt som för andra avfall inom avtalsbaserade avfallstransporter. Hanteringsavgiften för slam från slamavskiljare kan finnas inbakad i avfallsavgiften eller i vatten- och avloppswerkets avgift beroende på var slammet tas emot och hanteras.

6.3.3 Områden utanför den organiserade avfallshanteringen

Fastigheterna som är belägna utanför den organiserade avfallshanteringen måste leverera sitt avfall till den kommunala hanteringen med egen transport. I sådana fall kan hushållet:

- använda beställningsservice och betala för avfallshanteringen till den som transporterar avfallet
- transportera själv sitt avfall till avstjälningsplatsen och betala för avfallshanteringen (precis som företagen).

6.4 Kostnadskontroll

Avfallshanteringen har traditionellt finansierats närmast med avfallsavgiften som baserar sig på avfallsmängden. Ändå är en stor del av avfallshanteringstjänsterna oberoende av avfallsmängden (såsom problem- och återvinningsservice, rådgivning), och det har funnits behov av en avgift som baserar sig på ekoavgiften eller användningsavgiften för den regionala insamlingsplatsen. Principen om förorsa-

kande och en styrande avgift förutsätter fortfarande att avfallsmängden inverkar på producentens avfallsavgifter.

Fripassagerarna, dvs. de som försummar att ansluta sig och de som delvis undviker avfallsavgiften, försvagar organiseringen av avfallshanteringen. De påverkar förutom ekonomin också själva systemets trovärdighet.

Uppföljning och främjande av anslutning till den organiserade avfallstransporten har i praktiken varit den kommunala avfallshanteringsens eller motsvarande organisations uppgift. I sista hand övervakar kommunens miljövårdsmyndigheter att anslutningsskyldigheten uppfylls. Ett täckande kundregister är viktigt för uppföljning och kontroll. Ett uppdaterat kundregister är grunden för en god ekonomi.

Kundregistreringsprogrammen har under de senaste åren utvecklats snabbt och de erbjuder nuförtiden möjligheter till många alternativa prissättningsprinciper.

Att skapa ett kundregistreringsprogram kräver fortfarande mycket arbete och det förutsätter samarbete mellan kommunen och avfallstransporternas organisation. Det kräver också resurser att upprätthålla ett redan skapat kundregister för alla uppgifter fås inte centraliserat utan de måste hämtas från olika källor och uppdateras för hand i databasen. Avfallsproducenterna är skyldiga att meddela den som uppdaterar registret om adressförändringar och om bl.a. förändringarna som påverkar avgifterna.

Att skapa och uppdatera ett kundregister är besvärligt speciellt för fritidsbostätningens del. Förutom uppgifterna om fritidsbostaden behöver man också uppgifter om semesterfirarnas stadigvarande adresser. I registret behövs också information om gemensamma transporter som sker över avfallshanteringsområdesgränserna dvs. överenskommelser som gäller sommarstugan och den stadigvarande bostaden, om sommarstugans användningstider och hur många som använder den.

Kommunen måste i sitt informationsmaterial tydligt ange att anslutning till den organiserade avfallshanteringen har gjorts, när:

- man kommit överens om en fastighetsvis transport, eller avgift för regional insamling är betald, eller ett gemensamt avtal gjorts och skickats till kommunen som övervakar att anslutningsskyldigheten är uppfylld och
- ekoavgift tillämpas i kommunen och den är betald.

7

Medel för att uppnå tillräcklig servicenivå

De medel kommunerna använder för att förbättra den regionala servicenivån är bl.a. följande:

- **att starta samarbete med vägförvaltningen, butikerna, väglagen, byalagen och andra motsvarande**
- **jippon**
- **beställd hämtningsservice.**

Vägförvaltningens och Finlands Kommunförbunds PM "Samarbete mellan vägförvaltningen och kommunerna vid ordnande av avfallshantering" (29.8.2002) och avtalsmodellen i bilagan "Fördelningen av kostnaderna för avfall som lämnats på rast- och parkeringsplatserna" kan läsas på Kommunförbundets www-sidor på finska (Tiehallinto ja Suomen kuntaliitto 2002).

Avtalsparter är Vägförvaltningen och kommunen, samkommunen eller ett regionalt avfallshanteringbolag. Avtalsmodellen lämpar sig för användning t.ex. i glesbygderna där på grund av besvärliga vägförbindelser är svårt att ansluta fastigheterna till den kommunala avfallshandlingens krets och där man kunnat konstatera att parkeringsplatsernas sopkärl i hög grad fylls med annat avfall än det som väganvändarna ger upphov till. På grundande av regionala insamlingspunkter på områden som upprätthålls av Vägförvaltningen kan denna avtalsmodell inte tillämpas eftersom det betyder en avsevärd ändring av områdets användning.

Kommunerna kan komma överens om att organisera en regional miljöstation i samarbete med handel, väglag, byalag eller andra motsvarande organisationer.

Kampanjer / jippon (t.ex. för problemavfall, enskilda avfallsföremål, insamlingar av jordbrukens plast- och metallskrot) kompletterar väl det regionala insamlingssystemet. Kampanjinsamlingen blir effektivare om kampanjerna upprepas regelbundet. Då lär sig avfallsproducenterna att vänta på kampanjen vilket å ena sidan minskar på behovet att belasta insamlingsplatserna med skrymmande skrot. Kampanjerna skall vara "bemannade". Kostnaderna för insamlingskampanjerna täcks i allmänhet med ekoavgiften eller andra liknande avgifter.

Kommunerna kan också erbjuda **beställd avhämtningsservice**. I system som baserar sig på blandavfall eller annan regional insamling måste man på förhand bestämma vilken ställning man tar till beställningen av extra service såsom avhämtning av avfall från fastigheten och om man då också fakturerar för användning av den regionala insamlingsplatsen. Beslutet måste tydligt framgå av betalningsgrunderna.

Insamlingsplatsernas nivå

8.1 Insamlingsplatsernas planering och omfång

Att hitta rätt plats för en regional insamlingsplats är ibland besvärligt. Därför måste insamlingsplatserna ofta placeras på kommunens mark. I planläggningen borde avfallshanteringens markbehov beaktas. På basis av kundresponsen om hur insamlingsplatserna fungerar, skall läget, antalet och utrustningen då och då utvärderas på nytt.

Principerna för planeringen av de regionala insamlingsplatserna presenteras bl.a. i RT-kortet "Regionala insamlingsplatser för avfall" (RT69-10623, 1997).

Det är omöjligt att noggrant uppskatta mängden avfall som förs till kärlen för återvinningsbart avfall eller till de regionala insamlingsplatserna. Anhopningen påverkas förutom av invånarmängden i distriktet också av årstiden och eventuella högtider och i synnerhet av vilket väder som väntas under sommarveckosluten. Specialdrag för avfallsproducenterna i glesbygder granskas i tabell 5.

Tabell 5. Glesbygdernas avfallsproducenter.

Avfallsproducent	Avfallshanteringens specialdrag
Jordbruk	Det sedvanliga samhällsavfallet anhopas jämnt Anhopning av plastavfall som inte hör till samhällsavfall Riklig anhopning av spillolja
Annan stadigvarande bosättning	Jämn anhopning av vanligt samhällsavfall
Semesterinvånare	Anhopningen varierar enligt årstiden Avfallsmängden varierar enligt vädret och helgerna

Avfall som uppkommer i glesbygdernas hushåll kan till art och insamlingssätt vara annorlunda än i tätorterna. Då man planerar ett system för glesbygdernas insamlingsplatser skall man beakta bl.a. följande faktorer:

- Eftersom människorna i glesbygderna i allmänhet har till sitt förfogande goda lagerutrymmen kan avfall som inte ruttnar lagras längre och de levereras i större partier (sopsäckar) till insamlingsplatserna.
- Byggnadsavfallets och samhällsavfallets gräns är oklar eftersom små byggnadsprojekt hör till de dagliga rutinerna.

Man måste fästa uppmärksamhet vid renligheten på de regionala insamlingsplatserna och de skall rengöras vid behov.

Nedskräpning kan hindras genom att ha beredskap för insamlingstoppar på bl.a. följande sätt:

- Insamlingsplatsernas/-kärlens mängd ökas då anhopningen av avfall tilltar eller man ökar på tömningsintervallerna under högsäsongen.
- De sannolikaste tidpunkterna för stora sopmängder känner man bra till. Man kan förbereda sig på dem genom att tömma kärlen före ifrågavarande helg.
- En del av insamlingsplatserna/-kärlen är i bruk enbart sommartid.

- Informering om att de regionala insamlingsplatserna inte kan ta emot hela sommarens avfall på en gång.
- Man tar i bruk nya telematiska lösningar, t.ex. automatiska uppföljnings- och alarmsystem för insamlingskärlen.

Anhopningstopparna kan utjämnas också med insamlingsjippon. Både stugägarna och de fast bosatta har på våren och hösten en extra stor anhopning av samhällsavfall bestående av skrot, kläder o.dyl. "årsstädningsavfall". Ifrågavarande avfall förfars inte fort och för insamlingen kan man t.ex. tänka sig ett ambulerande flak som skulle finnas på plats över veckoslutet. Flakinsamlingen kräver ändå att allmänheten informeras om det.

På mindre avfallsstationer följer man hela tiden med anhopningen av avfall och kan vid behov beställa tömning. Servicenivån bestäms av öppethållningstiderna: servicebehovet är störst kvällar och veckoslut. Då man planerar mottagningsplatsernas öppethållningstider borde man beakta avfallet från "årsstädningarna".

8.2 Underhållet av insamlingsplatserna

Det har förekommit problem i användningen och övervakningen av de regionala insamlingsplatserna och man har varit tvungen att stänga en del av dem. I vissa kommuner har övervakningen och renhållningen av insamlingsplatserna och de obetalda räkningarna blivit ett så stort problem att man helt och hållet har avvecklat systemet med regionala insamlingsplatser. Man måste hitta en lösning på underhållet eftersom de regionala insamlingsplatsernas nät i praktiken är det enda sättet att ordna den regionala avfallshanteringen på det sätt som avfallslagen förutsätter.

Vid underhållet av de regionala insamlingsplatserna skall man vara beredd på regelbunden rengöring av dem och anskaffa redskap för detta ändamål.

Övervakningen av nedskräpningen av de regionala insamlingsplatserna förutsätter att kommunens miljöförvaldsmyndigheter har rikliga resurser. För övervakning av de regionala insamlingsplatserna skall man skapa en verksamhetsplan i vilken definieras:

- när städningen sker
- hur övervakningen ordnas
- hur mycket resurser som används för att hitta de skyldiga
- när det är på sin plats att göra polisanmälan och vem som gör det.

För övervakningen kan man nuförtiden använda kameror relativt förmånligt. Övervakningskameror skulle leda till noggrannare avfallsleveranser. Å andra sidan kan en övervakningskamera leda till att avfallet inte ens förs till insamlingsplatsen utan dumpas någon annanstans.

I tabell 6 redogörs för vilka tekniska medel främjar ordningen på regionala insamlingsplatser. För att lösa problemet lönar det sig att kontakta medierna med vilkas hjälp diskussion kan väckas.

Tabell 6. Tekniska medel som främjar ordningen på regionala insamlingsplatser.

Problem	Orsak	Exempel på hur man löser problemet
Nedskräpning	Kärlen är för små	Större kärl i användning
	För få kärl	Fler kärl
	Periodvisa toppar	Insamlingsplatsernas/kärlens mängd utökas till högsäsongerna Kortare tömningsintervaller under högsäsongen Tömning av kärlet före helgerna
Felanvändning (problemavfall, skrymmande skrot, hushållsmaskiner, byggavfall)	Avfallet lämpar sig inte för kärlet som finns	Avhämtningsservice inleds Situationen godkänns, dvs. insamlingsplatsen anpassas till avfallet (t.ex. småbåtshamnarna förses med stora kärl för avfallet)
	Attityder	Rådgivning och information Övervakningskameror
	Okunnighet om väderbörlik mottagningsplats, -tid och betalning	Rådgivning och information Infotavla med uppgifter om hur, var och när och till vilket pris man kan leverera sådant avfall som inte kan lämnas till ifrågavarande insamlingspunkt
Enskild skadegörelse	Tillfällig irritation som inte har med avfallshandlingen att göra	Svår att bemästra Övervakningskameran hjälper att få fast gärningsmannen Insamlingsplatserna skall finnas på centrala platser där det ofta rör sig människor
Ofta förekommande vandalism	Allmänt beteendemönster på vissa områden	Övervakningskameror Insamlingsplatser på centrala platser där det ofta rör sig människor

9

Självständig avfallshantering

Den självständiga avfallshanteringen sker i själva fastigheten på det sätt som avfallshanteringsbestämmelserna förutsätter.

Avfallets transport från sommarstugan till den stadigvarande bostadens avfallskärl är INTE självständig avfallshantering (förfarandets godtagbarhet i allmänhet granskas i kapitel 6.3.1).

I glesbygderna har man traditionellt skött en del av avfallet självständigt. Metoderna anses ändå inte till alla delar vara acceptabla. I tabell 7 utreds metoderna för självständig avfallshantering och hur acceptabla de är. I tabellen avses med kompostering vederbörligt utförd kompostering vilket som begrepp bör särskiljas från "sophög".

Kommunen sätter i sina avfallshanteringsbestämmelser gränserna för självständig hantering av avfall i fastigheter. I bestämmelserna skall man följa avfallshanteringen hierarki: först återanvändning, sedan återvinning i form av material och först senare återvinning i form av energi. Självständig hantering av avfall som tillåts i avfallshanteringsbestämmelserna skall stödas med råd och information.

Kompostering

Enligt förslaget till nationell bioavfallsstrategi skall kompostering i mindre skala utökas i glesbygderna. Bioavfallskompostering fastighetsvis kan främjas förutom med hjälp av rådgivning genom att man i avfallsavgiften tar hänsyn till självständig kompostering. Rådgivningens medel är bl.a. komposteringskampanjer och broschyrer. Vid kompostering är den personliga rådgivningen mycket viktig. Det har också gjorts marknadsöversikter och jämförelser av kompostbehållare.

När kompostering blir allmännare ökar också behovet av övervakning. Avfallshanteringsbestämmelserna skall definiera komposteringsnivå. Man borde slippa öppen kompostering och sophögar och övergå till användning av kompostbehållare också i glesbygderna.

Bränning

Bränning av avfall i små mängder rekommenderas inte eftersom förbränningsprocessen är ineffektiv vid låga temperaturer. Avfallsbränning utomhus eller bränning i spisar kan således ge upphov till stora mängder skadliga utsläpp. Den skadliga mängden avgaser från utsläppen från små ugnar är betydligt större än rökgaserna från avfallsförbränningsanläggningarna.

Man kan minska på benägenheten att bränna avfall på följande sätt:

- genom att i avfallsbestämmelserna sätta tydliga gränser för brännandet
- genom att främja återvinning av material (återvinningspunkter)
- då det saknas möjligheter till återvinning främja annan återvinning av biologiskt nedbrytbara brännbara material (t.ex. användning av papper som täckning, eller komposteringen av smutsiga pappersförpackningar).

Tabell 7. Självständig hantering och dess acceptabilitet.

Avfallsslag	Konventionella metoder	Acceptabilitet enligt dagens uppfattning
Matrester	Som djurfoder	Acceptabelt för egna husdjur däremot inte för husdjur i produktionskedjan
	Kompostering	Förutsätter lämpligt komposteringskärl
	Sophög	Oacceptabelt
	Bränning	Oacceptabelt
	I avloppet via avfallsskvarn	Tillåtet endast med vatten- och avloppsverkets tillstånd
Toalettavfall	Kompostering	Rekommenderad metod. Nödvändig förbehandling innan toalettavfallet sprids på marken. Komposten som man låtit eftermogna kan användas till jordförbättring. I allmänhet rekommenderas inte att den strös ut på grönsakslandet och i inget fall för odling av grönsaker som äts färska.
	Sophög	Oacceptabelt
	Nedgrävning i jorden	Förbjudet, kan förorena grund- och ytvattnen
Trädgårdsavfall	Kompostering	Det bästa alternativet
	Användning som täckning	Små mängder som täckning på planteringar. Kvistar omvandlas till flis och används som täckning och för kompostering.
	Bränning i öppen eld	Bränning i öppen eld är i allmänhet förbjudet i tätorterna. I glesbygden är bränning i öppen eld möjlig under förutsättning att det inte stör grannarna. I avfallshanteringsbestämmelserna bestäms om förutsättningarna för brännande. Miljövårdsbestämmelserna kan innehålla strängare regler. T.ex. kvistar kan brännas och bladen läggas på komposten.
	Transport ut i naturen	Förbjudet Även med tillstånd är det ofta frågan om nedskräpning
Flytande avfall (slam från slamavskiljare och slutna behållare)	Utbredning på egen mark	I avfallshanteringsbestämmelserna bestäms under vilka förutsättningar och hur i en enskild fastighet samlade små mängder avfall, såsom sommarstugornas avfallsslam, kan hanteras fastighetsvis. Sådana förutsättningar är t.ex. hantering av slammet med lämplig kompostering så att det blir ofarligt. För jordbrukens del kan man att leda hushållsavfallsslammet till gårdens gödseltank om behållarens utrymme och gödslets utbredningsyta är tillräcklig och slammet stabiliseras innan det bredds ut på åkern. Stabiliseringen innebär att slammet behandlas så, att det blir mikrobiologiskt säkert antingen genom att man strör över kalk, komposterar, röter eller förser med luft i slambehållaren.
Biologiskt sönderfallande förpackningsavfall	Kompostering	Rent papper skickas till återvinning. Rekommenderas för smutsigt papper, men effektiv kompostering krävs ändå.
	Bränning	Rekommenderas inte, hellre till återvinning. Små mängder ren kartong och rent papper som tändved.
Papper	Kompostering	Rekommenderas för smutsigt papper. Rent papper hellre till återvinning.
	Bränning	Rekommenderas inte, hellre till återvinning. Endast små mängder rent papper som tändved.
Brännbara rena plaster	Bränning	Rekommenderas inte, hellre till kommunal avfalls transport.
	Sophög	Oacceptabelt
Fraktioner som förfars	Lagring	Långvarig lagring godkänns inte av hygieniska skäl. För lagringens del skall man följa kommunens avfalls hanteringsbestämmelser om fastställda tömningsintervaller.
Fraktioner som inte förfars		Det är svårt att dra gränsen för när lagring av eventuellt återvinnbara föremål blir avfallshögar (t.ex. skrotbilar). Godtagbarheten beror på lagringsplatsen samt sannolikheten för utsläpp (t.ex. skrotbilar). Om lagringen inte orsakar risk för miljöförorening eller estetisk skada för grannskapet är lagringen godtagbar.

Rådgivningen om avfallsbränning skall hjälpa att känna igen för bränning-
en problematiska avfallskomponenter. I rådgivningsarbetet är det också viktigt att
poängtera nackdelarna med bränning för grannskapet och globalt för miljön. Den
största skadan för en del hushåll är hur avfallsbränning påverkar ugnens och rök-
kanalernas skick. Också insikten om att förutsättningarna för att använda askan
som gödsel försämras kan i viss mån fungera som en förhindrande faktor.

Bl.a. följande rapporter behandlar bränning:

**Haaparanta S., Myllynen M. och Koskentalo, T. 2003. Pienpolitto pääkaupunki-
seudulla. Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta YTV, Helsinki. 39 s.
Pääkaupunkiseudun julkaisusarja B 2003:18.**

**Vuorio K. 2001. Jatkotutkimus kotitalousjätteen palavan jakeen poltosta tuli-
sijoissa. Työtehoseura, Helsinki. 91 s. Työtehoseuran moniste 8/2001.**

**Walden K., Roos I. ja Kouki J. 2000. Esitutkimus lajitellun kotitalousjätteen
poltosta tulisijoissa. Työtehoseura, Helsinki. 77 s. Työtehoseuran moniste
3/2000.**

Övervakningen av självständig avfallshantering kräver mycket resurser. Stats-
rådets förordning om behandling av hushållsavloppsvatten i områden utanför
vattenverkens avloppsnät (542/2003) kommer att öka behovet av fastighetsspeci-
fik övervakning. Bristen på resurser i kommunerna är ett allmänt problem, men
vedertagen praktik och systematik samt sanktioner kunde underlätta miljövårds-
inspektörernas arbete.

10.1 Allmänt

För dem som använder avfallshanteringsservice kan tillgången till information vara komplicerad för att avfallshanteringsbranschen består av så många olika instanser: kommuner, avfallshanteringsbolag, avfallstransportbolag och producentansvarighetsorganisationer. Konsumenten kan ha svårigheter att veta till vem han skall vända sig. I synnerhet semesterfirarna kan ha svårt att hitta rätt instans eftersom förfaringssättet på den ort där den fasta bostaden finns kan vara helt annorlunda än i semesterkommunen.

Vid rådgivning för avfallshantering skall det vara lätt att hitta rätt instans. Kommunens telefoncentral borde kunna styra dem som ringer till rätt instans (avfallsbolaget eller avtalsbaserad transportör). På kommunernas internetsidor borde alltid finnas punkten "avfallshantering" där det förutom en beskrivning av avfallsystemet också finns länkar till avfallshanteringsorganisationerna i kommunen. Det kunde vara bra att klistra rådgivningens och kundtjänstens telefonnummer på avfallskärl o.dyl. Man kan också främja bilden av en enhetlig kommunal avfallshantering genom att förse kommunens avfallstransportbilar med ifrågavarande kommunala avfallshanteringsverks eller -bolags emblem och telefonnummer.

I dag använder kommunerna följande kanaler för avfallsrådgivning:

- personlig avfallsrådgivning (telefonservice och rådgivningstillfällen)
- skriftligt material
- anslagstavlor på insamlingsplatserna
- internetjänster
- informationsförmedling via de lokala nyhetsmedierna.

Skriftligt material behövs fortfarande eftersom alla inte har tillgång till internet. Vid användningen av skriftligt material är problemet ofta det att informering om ändringarna beror på hur ofta materialet förnyas. För skriftlig information kunde det därför finnas två olika sätt att informera allmänheten:

- Guider och andra anvisningar där man ger "bestående" råd dvs. man ger råd om avfallssortering, om självständig avfallshantering och allmän information om avfallsbestämmelserna.
- Alla avfallsproducenter skall informeras om ändringar i avfallshanteringen. Information som ges i tid och i tillräcklig omfattning om alla ändringar i avfallshanteringen lyckas bl.a. i samband med fakturautskick och i de lokala tidningarna.

Information för semesterfirare med stadigvarande bostad på annan ort är problematiskt.

Av det "bestående" materialet för serviceanvändarna borde åtminstone följande framgå:

- en presentation av avfallshanteringsystemet (vem som är ansvarig för vad) och information om mottagningsplatsernas läge och öppethållningstider
- en beskrivning av kommunens servicenivå (insamlingssystemet)

- information om avfallshanteringsbestämmelserna/naturskyddsbestämmelserna (var man kan få tag på bestämmelserna och vad de innehåller).
- en beskrivning av prissättningsgrunderna för servicen t.ex. vad avfallsavgiften består av, vad en eventuell ekoavgift innehåller och varför avfallshanteringen inte (längre) täcks med skattemedel.

10.2 Vanligt samhällsavfall

Insamlingsplatserna är bra informationsställen för de besöks också av dem som sällan använder servicen. Det borde finnas en informationstavla med t.ex. viktiga kontaktuppgifter, helst ett centralt telefonnummer för kundtjänsten samt uppgifter om mottagning av sådant avfall som inte tas emot på ifrågavarande plats och uppgifter om eventuella jippon. På insamlingsplatsen kunde det också finnas möjligheter till kundrespons. Kundtjänstens telefonnummer kunde också finnas på alla avfallsskär.

Vid rådgivningen av självständig avfallshantering är personlig rådgivning speciellt viktig. Tex. en praktisk presentation av komposteringen åskådliggör bättre saken än skriftligt material. Samtidigt är det också möjligt att ställa frågor.

Vi rekommenderar att kommunerna och producentansvarsorganisationerna ökar sitt informationssamarbete. En lösning för mottagnings- och rådgivningsplatserna kunde t.ex. vara www- eller mobilnätsservice med vilkas hjälp avfallsproducenten snabbt kan få reda på närmaste insamlingsplats som lämpar sig för hans avfall. Hittills har dessa kanaler inte utnyttjats i tillräcklig utsträckning. Tex. insamlingsplatserna för problemavfall i olika kommuner finns på adressen www.ongelmajate.fi.

10.3 Flytande avfall

Då förordningen 542/2003 om avloppsvattenhantering i glesbygderna träder i kraft ökar behovet av information och rådgivning. Vid planering av informering och av informationsmaterial kan man t.ex. använda följande källor:

- Finlands Kommunförbunds nätpublikation: Kommunerna och avloppshanteringen i glesbygden. Publikationen hittar man på Finlands Kommunförbunds [www-sidor www.kommunerna.net](http://www.kommunerna.net) ->samhälle, teknik och miljö ->vattentjänster->avloppsvattnet i glesbygden. Man får fritt kopiera publikationen för kommunala meddelanden förutsatt att man anger källan. Avsikten är inte att distribuera publikationen tryckt till kommunerna men vid behov kan man beställa kopior av den från Kommunförbundet.
- Miljöförvaltningens nätsidor: www.miljo.fi/lokalavlopp.

Miljövårds- och byggnadsinspektionsmyndigheterna skall i samråd bereda och båda för egen del sköta den allmänna informationen till invånarna och samla in information om var den som börjar bygga kan hitta sakkunnig hjälp.

Att målmedvetet och på sikt informera fastigheterna i glesbygden om vad förordningen kräver och vilken tidsfristen är hör till miljövårdsmyndigheternas centrala roll då förordningen genomförs.

I första skedet är det befogat att ge information om förordningens centrala innehåll och krav, t.ex. om utredningen om avloppsvattensystemet samt om bruks- och underhållsregler, som senast den 1.1.2006 skall finnas i fastigheter som är i användning och har vattenklosett och 1.1.2008 hos dem som inte har vattenklosett.

- Avfallslagen 1993. Finlands författningssamling 1072/1993. Se: <http://www.finlex.fi>.
- Eränkö, L. ja Paajanen, S. (toim.) 2000. Jättemaksujen määrittäminen, maksuunpano, laskuttaminen ja perintä. Suomen kuntaliitto, Helsinki., 27 s. ISBN 951-755-435-4
- Haaparanta S., Myllynen, M., Koskentalo. T. 2003. Pienpoltto pääkaupunkiseudulla. Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta (YTV), Helsinki. 43 s. Pääkaupunkiseudun julkaisusarja B 2003:18. ISSN 0357-5470.
- Kaarikivi-Laine, U. 2003. Muistio 6.6.2003. Valtioneuvoston asetus talousjäteveisen käsittelystä vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla. Ympäristöministeriö, Helsinki. Saatavilla: <http://www.ymparisto.fi>.
- Lag om ändring av avfallslagen 2004. Finlands författningssamling 452/2004. Se: <http://www.finlex.fi>.
- Finlands Kommunförbund. 2000. Riktlinjer för avfallshantering. Finlands kommunförbund, Helsingfors. 43 s. Promemoria 24.2.2000. ISBN 951-755-470-2. Se: <http://www.kommunerna.net->samhälle, teknik och miljö->avfallshantering>. [Citerad 15.8.2005].
- Finlands Kommunförbund. 2003. Avfallsstrategiska ställningsstaganden av kommunförbundets styrelse. 24.2.2000. Finlands kommunförbund, Helsingfors. Se: <http://www.kommunerna.net->samhälle, teknik och miljö->avfallshantering>. [Citerad 15.8.2005].
- Finlands Kommunförbund. 2004. Kommunerna och avloppshantering i glesbygden Finlands kommunförbund, Helsingfors. Se: <http://www.kommunerna.net->samhälle, teknik och miljö->vattentjänster->avloppsvattnet i glesbygden>. [Citerad 15.8.2005].
- Finlands Kommunförbund. 2003. Tietoja kuntien jätehuollosta. Kysely 2003 = Uppgifter om kommunernas avfallshantering. Förfrågan 2003. Helsingfors. ISBN 951-755-832-5 (Se: <http://www.kommunerna.net>).
- Miljöförvaltningen. 2005. Gles- och fritidsbebyggelsens avloppsvatten. Miljöförvaltningen, Helsingfors. Se: <http://www.miljo.fi/lokalavlopp>. [Citerad 15.8.2005].
- Miljöministeriet. 2004. Nationell strategi för att minska mängden biologiskt nedbrytbart avfall på avstjälningsplatserna. 2.12.2004. Miljöministeriet, Helsingfors. 8 s. Se: <http://www.miljo.fi>. [Citerad 15.8.2005].
- Miljöministeriet, Finlands miljöcentral, Förbundet för vattenföreningarna i Finland rf. 2004. Bra behandling av avloppsvatten. Miljöministeriet, Finlands miljöcentral, Förbundet för vattenföreningarna i Finland rf., Helsingfors. 16 s. Se: <http://www.miljo.fi>. [Citerad 15.8.2005].
- RT-69-10623. 1997. Jätteiden aluekeräyspaikat.
- Saukkonen, H. 2004. Jätevesien käsittely haja-asutusalueella. Lounais-Suomen ympäristökeskus, Turku. 23 s. Opassarja 3. ISBN 951-614-036-X (nid.), 951-614-037-8 (pdf). Saatavilla: <http://www.ymparisto.fi/>.
- Statsrådets förordning om behandling av hushållsavloppsvatten i områden utanför vattenverkens avloppsnät 2003. Finlands författningssamling 542/2003. Se: <http://www.finlex.fi>.
- Suomen kuntaliitto 1997. Haja-asutusalueiden jätehuolto. Suomen kuntaliitto, Helsinki. 46 s. ISBN 951-755-046-4.
- Tiehallinto ja Suomen kuntaliitto 2002. Tiehallinnon ja kuntien yhteistyö jätehuoltoa järjestettäessä. Muistio 29.8.2003. Liite: Sopimuksen mallipohja: Levähdys- ja pysäköintialueiden jäteastioihin tuodusta jätteestä aiheutuneiden kustannusten jako. Tiehallinto, Suomen kuntaliitto, Helsinki. Saatavilla: <http://www.kunnat.net->yhdyskunta, tekniikka ja ympäristö->Jätehuolto->Julkaisuja, malleja, ohjeita, esimerkkejä>.
- Valpasvuo, V. ja Hurmerinta, U. 2004. Valtioneuvoston asetus talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla. Yleiskirje 8/80/2004, (20.1.2004).
- Vuorio K. 2001. Jatkotutkimus kotitalousjätteen palavan jakeen poltosta tulisijoissa. Työtehoseura, Helsinki. 91 s. Työtehoseuran moniste 8/2001. ISSN 0787-8583.
- Waldén, K., Roos, I. ja Kouki, J. 2000. Esitutkimus lajitellun kotitalousjätteen poltosta tulisijoissa. Työtehoseura, Helsinki. 77 s. Työtehoseuran monisteita 3/2000 ISSN 0787-8583.
- Ympäristöministeriö 2001. Talousjätevesien käsittely vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla. Työryhmän mietintö. Helsinki. 27 s. Ympäristöministeriön moniste 84. Saatavilla: <http://www.ymparisto.fi>.

Presentationssblad

Utgivare	Finlands miljöcentral	Datum September 2005
Författare		
Publikationens titel	Guide för avfallshanterings servicenivå i glesbygden (Haja-asutusalueen jätehuollon palvelutaso-opas)	
Publikationens delar/ andra publikationer inom samma projekt	Publikationen finns tillgänglig bara på internet: http://www.miljo.fi/publikationer	
Sammandrag	<p>Hur avfallshanteringen borde organiseras och ombesörjas har väckt polemik från sommargäster och invånare i glesbygden när den nya avfallslagen har trätt i kraft. Kritik har riktats mot kravet att avfallsinnehavaren måste ansluta sig till avfallstransporten som finns organiserad på orten. Också de avgifter som kommunerna uppbär för den avfallshanteringen de organiserar har väckt missnöje. Ändringen jämfört med situationen före den nya lagen har varit stor då utgångspunkten har varit en av kommunerna med skattemedel producerad "gratis" avfallsservice och målet nu är att uppbära till fullt belopp kostnaderna för avfallshanteringen. Kommunerna har visserligen börjat uppbära kostnaderna för avfallsservice till fullt belopp, men stegvis och med fördrojd tidtabell. Då pengarna inte har räckt till en täckande avfallsservice, har man varit tvungen att dra in på dess nivå.</p> <p>Den ursprungliga avfallslagen ställde inga särskilt definierade krav på servicenivån. Därför fyllde den sällan avfallsinnehavarnas önskemål. Invånarna ansåg att avfallshanteringsavgifterna var ett tillägg i skatterna i synnerhet i gles- och fritidsbosättning, där man var vana med att göra allt själv. Placeringen av avfallsstationerna och den service de erbjöd uppmuntrade inte invånarna att använda dem på vederbörligt sätt. Myndigheterna försökte stöda en förbättrad avfallshanteringen genom att publicera en handbok om avfallshanteringen i glesbygden, med den ledde inte till en väsentlig förbättring av situationen. Därefter ansågs det också nödvändigt att ändra avfallslagen och att utarbeta denna guide, med hjälp av vilka det skulle vara möjligt för kommunerna att systematiskt planera och genomföra en förbättring av servicenivån i avfallshanteringen för gles- och fritidsbebyggelse.</p> <p>Stadgandena för gles- och fritidsbebyggelsens avfallshantering förnyades år 2004 i samband med att stadgandena om producentansvar förnyades. I de nya stadgandena förutsätts en tillräckligt hög servicenivå för avfallsinnehavarna. Detta innebär i praktiken att bl.a. att man kan överlåta avfall för återanvändning, återvinning eller slutbehandling.</p> <p>En höjning av servicenivån visas av att insamlingspunkterna placeras längs allmänna leder på en plats på rimligt avstånd.</p> <p>Avsikten med denna guide är att konkretisera de nya kraven och på så sätt vägleda kommunerna när de planerar och förbättrar gles- och fritidsbosättningens avfallshantering. Handboken beskriver bl.a. olika servicenivåer och principer i avfallshanteringen, med hjälp av vilka tjänsterna prissätts samt förutsättningarna för självständig hantering av avfall definieras.</p>	
Nyckelord	avfallshantering, avloppsvatten, lagstiftning, glesbygd, fritidsbebyggelse, servicenivå	
Publikationsserie och nummer	Miljöhandledning 118sv	
Publikationens tema	Miljövård	
Projektets namn och nummer		
Finansiär/ uppdragsgivare	Miljöministeriet	
Organisationer i projektgruppen	Finlands miljöcentral, Miljöministeriet, Finlands Kommunförbund	
	ISSN 1238-8602	ISBN 952-11-2044-4(PDF)
	Sidantal 38	Språk svenska
	Offentlighet Offentlig	Pris
Beställningar/ distribution		
Förläggare	Finlands miljöcentral	
Tryckeri/ tryckningsort och -år		

Kuvailulehti

Julkaisija	Suomen ympäristökeskus	Julkaisu-aika Syyskuu 2005
Tekijä(t)		
Julkaisun nimi	Guide för avfallshanteringens servicenivå i glesbygden (Haja-asutusalueen jätehuollon palvelutaso-opas)	
Julkaisun osat/ muut saman projektin tuottamat julkaisut	Julkaisu on saatavana vain internetistä: http://www.miljo.fi/publikationer	
Tiivistelmä	<p>Jätehuollon järjestäminen ja hoitaminen ovat aiheuttaneet polemiikkia mökkiläisten ja haja-asutuksessa asuvien taholta kun jätelakia on saatettu voimaan. Arvostelun kohteena on ollut varsinkin vaatimus, jonka mukaan jätteen haltijan on liityttävä alueella järjestettyyn jätteenkuljetukseen. Myös kuntien perimät maksut jätehuollon järjestämisestä ovat aiheuttaneet tyytymättömyyttä. Muutos ennen jätelakia vallinneeseen tilanteeseen verrattuna olikin melkoinen kun lähtökohtana oli usein verovarolla tuotettu "ilmainen" jätehuoltopalvelu ja tavoitteena täyskateinen jätehuollosta aiheutuvien kulujen perintä. Kunnat ovat kyllä ryhtyneet perimään jätehuollon järjestämisestä aiheutuneita kustannuksia täyskatteisinä, mutta porrastaen ja viiveellä. Kun rahat eivät ole riittäneet täyspainoiseen jätehuoltopalveluun, sen tasosta on jouduttu tinkimään.</p> <p>Alkuperäinen jätelaki ei asettanut erikseen määriteltyjä vaatimuksia jätehuollon palvelutasolle. Niinpä se ei useinkaan täyttänyt jätteen haltijoiden toiveita. Asukkaat kokivat jätehuoltomaksut verotuksen jatkeeksi varsinkin haja- ja loma-asutuksessa, jossa on totuttu toimimaan oma-toimisesti. Jätepisteiden sijoittelu ja tarjoamat palvelut eivät ole innostaneet asukkaita käyttämään jätepisteitä asianmukaisesti. Jätehuollon parantamista pyrittiin tukemaan julkaisemalla v. 1997 opas haja-asutusalueiden jätehuollosta mutta se ei parantanut tilannetta riittävästi. Sittenkin katsottiin tarpeelliseksi myös muuttaa jätelakia ja laatia tämä opas, joiden avulla kunnat voisivat suunnitella ja toteuttaa haja- ja loma-asutuksen jätehuollon palvelutason parantamista järjestelmällisesti.</p> <p>Haja- ja loma-asutuksen jätehuoltoa koskevia säännöksiä uudistettiin v. 2004 tuottajavastuusäännösten uudistamisen yhteydessä. Uusissa säännöksissä edellytetään riittävän palvelutason tarjoamista jätteen haltijoille. Tämä tarkoittaa käytännössä mm. mahdollisuutta luovuttaa erilaisia jätteitä uudelleen käyttöön tai hyödynnettäväksi tai loppukäsiteltäväksi.</p> <p>Palvelutason parantamista ilmentää myös jätteen keräyspisteiden sijoittaminen yleisten kulkureittien varrelle kohtuullisesti saavutettavaan paikkaan.</p> <p>Tämän oppaan tarkoitus on konkretisoida uusia vaatimuksia ja opastaa siten kuntien viranomaisten haja- ja loma-asutuksen jätehuollon suunnittelussa ja parantamisessa. Opas kuvaa mm. erilaisia jätehuollon palvelutasoja ja periaatteita, joilla palvelut hinnoitellaan sekä jätteiden oma-toimisen käsittelyn edellytyksiä.</p>	
Asiasanat	jätehuolto, jätevesi, lainsäädäntö, haja-asutus, loma-asutus, palvelutaso	
Julkaisusarjan nimi ja numero	Ympäristöopas 118sv	
Julkaisun teema	Ympäristönsuojelu	
Projekti-hankkeen nimi ja projektin numero		
Rahoittaja/ toimeksiantaja	Ympäristöministeriö	
Projektiyhmään kuuluvat organisaatiot	Suomen ympäristökeskus, Ympäristöministeriö, Suomen Kuntaliitto	
	ISSN 1238-8602	ISBN 952-11-2044-4 (PDF)
	Sivuja 38	Kieli ruotsi
	Luottamuksellisuus Julkinen	Hinta
Julkaisun myynti/ jakaja		
Julkaisun kustantaja	Suomen ympäristökeskus	
Painopaikka ja -aika		

Documentation page

Publisher	Finnish Environment Institute	Date September 2005
Author(s)		
Title of publication	Guide för avfallshanteringens servicenivå i glesbygden (Service Level Guide for Waste Management in Sparsely Populated Areas)	
Parts of publication/ other project publications	The publikation is available only in the internet: http://www.miljo.fi/publikationer	
Abstract	<p>As waste management legislation has entered into force, waste management arrangements have been criticised by summer cottage owners and people living in sparsely populated areas. A particular target of criticism has been the demand that those disposing of waste must utilise pre-arranged waste transportation in their area. Also, waste management fees collected by municipalities have generated discontent. These legislative changes are significant compared with the prior situation in which waste management services were often "free" and publicly funded, contrary to today's system which aims to collect the related fees in full. Municipalities have already begun collecting waste management fees in this manner, but through their gradual introduction and following delays. When revenues have not sufficed for the provision of a full scale waste management service, there have been compromises in service standards.</p> <p>The original waste management legislation did not separately define the kind of service level waste management services should provide. For this reason, services often failed to meet the needs of those disposing of waste. Residents felt that waste management fees were just another tax, especially in sparsely populated and summer cottage areas where people are used to their independence. The location and services of waste stations have not encouraged residents to use them properly, and the publication of a guide book in 1997 to help improve waste management in sparsely populated areas failed to improve the situation. Later, it was deemed necessary to amend waste legislation and draft this guide to help municipalities systematically plan and implement improvements in waste management service levels for sparsely populated areas.</p> <p>Regulations concerning waste management in sparsely populated and summer cottage areas were renewed in 2004 alongside waste producer liability regulations. The new regulations require that citizens be offered an adequate waste disposal service level. In practice, this entails the possibility to hand over various kinds of waste for recycling, reclamation or final disposal.</p> <p>An improved service level will also mean locating collection sites along common routes in easily accessible places.</p> <p>This guidebook seeks to clarify these new requirements and to guide municipal authorities in planning and improving waste management in sparsely populated and summer cottage areas. The guide depicts e.g. various waste management service levels, the principles underlying service pricing and requirements for independent waste treatment.</p>	
Keywords	waste management, waste water, legislation, rural settlement, resorts, level of service	
Publication series and number	Environment Guide 118sv	
Theme of publication	Environmental protection	
Project name and number, if any		
Financier/ commissioner	Ministry of the Environment	
Project organization	Finnish Environment Institute, Ministry of the Environment, The Association of Finnish Local and Regional Authorities	
	ISSN 1238-8602	ISBN 952-11-2044-4(PDF)
	No. of pages 38	Language swedish
	Restrictions Public	Price
For sale at/ distributor		
Financier of publication	Finnish Environment Institute	
Printing place and year		

MILJÖVÅRD

Guide för avfallshanteringens servicenivå i glesbygden

Avfallslagen ändrades 1.9.2004 och den ålade kommunerna att planera avfallshandlingens servicenivå till att motsvara de avgifter som uppbärs av avfallsinnehavarna. Denna för myndigheterna avsedda handledning vill ge redskap för att bedöma hur de ovannämnda bestämmelserna realiserar, för att planera och dimensionera de avfallstjänster som bjuds för invånarna samt för hur avgifter skall uppbäras för tjänsterna. Därtill ger den råd för eventuell självständig avfallsbehandling.

Publikationen finns tillgänglig endast på Internet:
<http://www.miljo.fi/publikationer>

ISBN 952-11-2044-4 (PDF)
ISSN 1238-8602